

แหล่งเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

1. แหล่งเงินทุนภายในประเทศ

1.1 เงินฝาก ได้จากเงินฝากประชาชน บริษัท ห้างร้าน องค์กร ฯลฯ ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคง จึงได้รับความไว้วางใจจากประชาชน บริษัทต่าง ๆ โดยทั่วไป นำเงินมาฝาก โดยผู้ฝากได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย ทั้งนี้อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์จะจ่ายให้แก่ผู้นำเงินมาฝากนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งกำหนดเป็นข้อบังคับให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติตาม โดยที่จำนวนเงินฝากถือเป็นแหล่งเงินที่สำคัญที่สุด จึงปรากฏว่าธนาคารพาณิชย์มักจะพยายามขยายสาขาไปตามภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้มีสาขาของธนาคารพาณิชย์อยู่โดยทั่วไปในประเทศ เพื่อจะเป็นแหล่งในการระดมเงินฝาก เพราะนอกจากเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้นำเงินมาฝาก วัตถุประสงค์ก็คือการเสาะแสวงหาเงินฝากให้มากขึ้น สำหรับประเภทของเงินฝากนั้นก็หลายประเภท เช่น เงินฝากจ่ายคืนเมื่อทวงถาม ประเภทกระแสรายวันและประเภทออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และอื่น ๆ

1.2 เงินกู้ยืม ในการดำเนินธุรกิจ บางครั้งธนาคารมีความจำเป็นต้องแสวงหาเงินกู้จากสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์อื่น ธนาคารออมสิน บริษัทประกันชีวิต บริษัทการเงิน เป็นต้น เพื่อนำมาหมุนเวียนหรือขยายเครดิต และบางกรณีเพื่อพยุงฐานะเงินสำรองและสภาพคล่องของธนาคาร หนี้สินของธนาคารพาณิชย์เนื่องจากการกู้ยืมนี้ โดยปกติเป็นหนี้มีกำหนด ระยะเวลาสั้น และมีอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีหนี้เงินกู้ที่ธนาคารแสวงหามาเพื่อขยายเครดิต จะมีอัตราดอกเบี้ยต่ำพอที่ธนาคารพาณิชย์จะได้รับผลกำไรจากการนำเงินนั้นไปลงทุนหาผลประโยชน์ได้

ธนาคารพาณิชย์สามารถกู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย อันเป็นแหล่งเงินที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ แต่การกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย จะต้องเป็นหลัก

ประกันการกู้ยืม เช่น พันธบัตรรัฐบาลไทย ทั่วเงินคลัง ซึ่งนอกจากจะขอกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว ธนาคารพาณิชย์ยังสามารถได้เงินมาโดยวิธีนำตัวไปขายลดได้อีกด้วย เช่น การรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินต่าง ๆ นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ก็สามารถกู้เงินระหว่างธนาคารพาณิชย์ด้วยกันอีกด้วย เมื่อมีความต้องการหรือหักบัญชีค้างอยู่ แต่เป็นการกู้ยืมระยะสั้น เพื่อนำเงินมาพยุงบฐานะเงินสักระยะหรือสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

1.3 แหล่งเงินภายในธนาคารพาณิชย์ อันได้แก่เงินกองทุนต่าง ๆ ซึ่งก็ได้จากผู้ถือหุ้น เพื่อหวังเงินปันผลจากการลงทุน เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ในการให้ความคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ให้ปลอดภัยจากผลสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ถ้าเงินทุนส่วนนี้มีจำนวนมากเท่ากับธนาคารพาณิชย์มีความแข็งแกร่งที่จะคุ้มครองเงินฝากและหนี้สินของธนาคารได้มาก ฉะนั้นธนาคารพาณิชย์จึงไม่กล้านำเงินทุนส่วนนี้ไปใช้มากนัก ประกอบกับมีมาตรการควบคุมอย่างแน่นหนาตามกฎหมาย จึงทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องอาศัยแหล่งเงินทุนอื่นมาประกอบและใช้ในการดำเนินธุรกิจเป็นเหตุให้จำเป็นต้องกู้จากแหล่งเงินต่าง ๆ

2. แหล่งเงินทุนภายนอกประเทศ

การติดต่อกับต่างประเทศในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเงินถือเป็นงานด้านหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ การติดต่อและการค้าระหว่างประเทศยิ่งมากขึ้นเท่าใด ธนาคารพาณิชย์ก็มีความต้องการเงินตราต่างประเทศมากยิ่งขึ้น แหล่งเงินตราต่างประเทศจึงได้มาจากภายนอกประเทศมากกว่าที่จะได้จากภายในประเทศ

2.1 ธนาคารตัวแทนในต่างประเทศ คือ ธนาคารที่มีความสัมพันธ์กันทางธุรกิจ ธนาคารในต่างประเทศส่วนใหญ่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกค้าในต่างประเทศ โดยเฉพาะธนาคารในประเทศใหญ่ ๆ เช่น สหรัฐอเมริกาถือได้ว่าเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศแหล่งใหญ่ที่สุด และอัตราดอกเบี้ยโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศ ในบางกรณีความต้องการเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์บางแห่งมีจำนวนมาก เพื่อสนองบริการให้แก่ลูกค้า ฉะนั้นธนาคารพาณิชย์บางแห่งที่มีปริมาณธุรกิจ

ด้านต่างประเทศมากประกอบด้วยมีฐานะและความมั่นคงเป็นที่เชื่อถือของธนาคารตัวแทน จึงนิยมแสวงหาสินเชื่อจากธนาคารตัวแทนในต่างประเทศเพื่อนำมาขยายเครดิตเพิ่มทุนปริมาณธุรกิจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่การกู้ยืมและการชำระหนี้จะต้องทำในรูปเงินตราต่างประเทศ ธนาคารพาณิชย์จึงต้องคำนึงถึงปัญหาในด้านการเงินตราและอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นก่อนที่ธนาคารในต่างประเทศจะกำหนดวงเงินเครดิตให้กับลูกค้าต่างประเทศ นอกจากจะดูปริมาณธุรกิจที่ติดต่อกันแล้ว สิ่งอื่น ๆ ที่จะต้องพิจารณา คือ ต้องมั่นใจว่าฐานะการเงินในประเทศของธนาคารผู้ขอมีความมั่นคงเพียงพอ ค่าของเงินของประเทศจะไม่เปลี่ยนแปลงในระยะยาว และธนาคารผู้ขอจะต้องได้รับอนุมัติจากเจ้าหน้าที่ควบคุมการปริวรรตเงินตราของต้นเสียก่อน

2.2 สถาบันการเงินอื่น ๆ ธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งค่าเงิน จึงต้องพยายามเสาะแสวงหาแหล่งเงินที่มีต้นทุนต่ำที่สุด หรือในบางกรณีมีความจำเป็นต้องอาศัยแหล่งเงินจากสถาบันการเงินอื่น ๆ เพื่อการโคจรหนึ่งเป็นครั้งคราว หรือเป็นสื่อกลางในการติดต่อบริการช่วยเหลือทางการเงิน โดยธนาคารพาณิชย์ได้รับกำไร จากส่วนแตกต่างของอัตราดอกเบี้ย สถาบันการเงินที่น่าสนใจ ได้แก่ Export-Import Bank, International Finance Corporation เป็นต้น

3. การแสวงหาผลประโยชน์จากเงินทุน

แหล่งเงินทุกประเภทของธนาคารพาณิชย์ นอกจากเงินกองทุน ธนาคารพาณิชย์จะต้องเสียดอกเบี้ย ซึ่งถือเป็นต้นทุนโดยตรงหรือต้นทุนขั้นต่ำสุด ธนาคารพาณิชย์จึงต้องนำเงินที่ได้มาแสวงหาผลประโยชน์ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนมากกว่าต้นทุนที่เสียไป ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถจะนำเงินที่ได้ทั้งหมดไปทำผลประโยชน์ จำนวนเงินส่วนหนึ่งจำเป็นต้องดำรงเป็นเงินสละสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ เริ่มตั้งแต่ 1 มีนาคม 2517 ต้องมีเงินสละสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8 ของยอดเงินฝาก ขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ก็จะต้องมีเงินในมือพอที่จะจ่ายให้ลูกค้าทันทีเมื่อลูกค้าทวงถามและมีจำนวนพอเพียงไว้ใช้จ่ายทั่ว ๆ ไป ธนาคารพาณิชย์จึงจำเป็นต้องมีการจัดสรร การใช้เงินโดยพยายามให้มีประสิทธิภาพและมีสภาพคล่อง

ในการดำเนินการ

จำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์นำไปหาผลประโยชน์ ส่วนใหญ่หมายถึงการให้ลูกค้า กู้ยืมไปอีกต่อหนึ่ง การกู้ยืมที่ใหญ่ส่วนใหญ่เป็นการให้กู้ยืมระยะสั้น แต่หากการกู้ยืมเป็น ระยะเวลานานมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ธนาคารพาณิชย์จะช่วยเหลือโดยวิธีให้ลูกค้ากู้เงินไป ทั้งจำนวนที่ต้องการ แล้วใช้คืนเมื่อครบกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ เรียกว่าเงินกู ส่วนการ กู้ยืมระยะสั้นน้อยกว่า 1 ปี ธนาคารพาณิชย์จะช่วยเหลือโดยให้ลูกค้าเบิกเกินบัญชี ในเวลา ที่ลูกค้าเกิดขาดแคลนเงินและเมื่อลูกค้ามีเงินก็จะนำมาใช้คืนโดยการนำเงินเข้าบัญชี ซึ่งจะมี การหมุนเวียน

ธนาคารพาณิชย์จัดสรรเงินให้แก่ธุรกิจ เพื่อการส่งสินค้าเข้าในรูปของเงินกูและ เบิกเกินบัญชี การส่งสินค้าเข้าจากต่างประเทศธนาคารพาณิชย์ ยังมีการจัดสรรเงินไว้ เพื่อการซื้อลดตั๋วสินค้าขาเข้า และจัดสรรเงินไว้เพื่อให้ลูกค้าขอสินเชื่อเพื่อการส่งสินค้า เข้าอีกด้วย การกู้ยืมเงินจากธนาคารตัวแทนในต่างประเทศเกือบทั้งจำนวน ได้นำมา จัดสรรให้กับลูกค้า เพื่อการส่งสินค้าเข้าจากต่างประเทศมากกว่าที่จะใช้แหล่งเงินภายใน ประเทศธนาคารพาณิชย์ใช้ชำระเงินแทนลูกค้าไปก่อน โดยหาทางผูกมัดทางค้ำสัญญา กับ ลูกค้า ขณะเดียวกันก็ขอกู้ยืมจากธนาคารในต่างประเทศทดแทนเงินที่ชำระแทนลูกค้าด้วย ซึ่งบางครั้งถ้าเป็นธนาคารตัวแทนเดียวกันก็กู้โดยไม่ต้องชำระเงินแทนลูกค้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย